

2. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1875-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

3. Медіація в державах Європейського Союзу. URL:
http://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/mediatsiya-v-derzhavakh-evropeyskogo-soyuzu/.

5. Череватюк В. Б. Медіативна процедура вирішення спорів: теоретичні і практичні аспекти. *Юридичний вісник: «Повітряне та космічне право»*. 2015. 2 (35). С. 41-46.

Канюка Н.В.
секретар судового засідання
Тернопільського міськрайонного суду
Тернопільської області

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ ПІД ВПЛИВОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ СУДОЧИНСТВА

Нині у систему судочинства активно запроваджуються інформаційні технології. Водночас зміни, пов'язані із її трансформацією, суттєво не вплинули на основні засади здійснення правосуддя, залишаючись актуальними як для традиційного, так і для електронного судочинства. Так, згідно ч. 2 ст. 3 Конституції України права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Фундаментальною основою їх забезпечення є принцип верховенства права, значимість якого підтверджується не лише на рівні процесуальних законів, але й на рівні Основного Закону України.

Принцип верховенства права є мега-принципом, який, відповідно до європейських стандартів, тлумачиться через ряд підпринципів, на яких, в тому числі, функціонує організація судової влади та здійснення

правосуддя в Україні. Зміст зазначеного принципу розкривається через ряд важливих для реалізації особою права на судовий захист гарантій, зокрема гарантію на справедливий суд. Зазначене закріплено у положеннях ст. 6 Європейської Конвенції з прав людини від 04 листопада 1950 року. У практиці ЄСПЛ також неодноразово наголошувалось на значенні принципу верховенства права. Так у рішенні у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» зазначено, що «рівень доступу, наданий законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права» [2, с. 12].

Серед принципів, на яких базується і традиційне, і електронне судочинство, виділимо:

принцип незалежності суду – встановлює, що судді, здійснюючи правосуддя, повинні бути незалежними від жодного впливу та тисків. Лише з урахуванням цього буде забезпечено об'єктивність та справедливість прийнятих суддею рішень. У Рекомендації Ради Європи № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухваленій Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13 жовтня 1994 року розкриваються загальні принципи, що мають відношення до незалежності суддів. В цілому їх зміст свідчить про можливість застосування зазначених положень як до традиційного, так і до електронного судочинства. Разом з тим, у п. е Рекомендації звертає на себе увагу принцип заборони впливу на розподіл судових справ між суддями за бажанням однієї із сторін у справі або будь-якої особи, яка є зацікавленою в результатах цієї справи. Аналіз пропонованих документом варіантів незалежного розподілу, а саме: жеребкування, через систему автоматичного розподілу за алфавітним порядком або через іншу подібну систему [3], дає змогу виснувати, що саме автоматичний розподіл, який

став можливим за допомогою інформаційних технологій, дозволяє найбільш об'єктивно поділити справи між суддями. Хоча і при застосуванні такого способу існують випадки зловживань з боку заінтересованих осіб. Одним із таких прикладів є застосування п. 2.3.3 Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого рішенням Ради суддів України від 02 квітня 2015 року № 25 щодо судових справ, які не розподіляються щодо конкретного судді. Зокрема, це справи, що надійшли за три робочих дні до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше чотирнадцяти календарних днів, у період відпустки судді, під час тимчасової непрацездатності судді тощо [4]. Як зазначає А. Химчук, за таких обставин позивач, знаючи про очікувану відпустку судді чи його відсутність на робочому місці, може обрати день, коли авторозподіл справи буде безальтернативним, і вона потрапить саме до бажаного судді (легко реалізується у судах із незначною кількістю суддів) [5];

принцип забезпечення права на захист – слугує гарантією, що у судовому процесі кожна сторона має право на належне представництво, висловлювати власну позицію, право збирати і подавати докази та ін. В контексті досліджуваного питання даний принцип, серед іншого, реалізується через можливість учасників провадження брати участь у судових засіданнях як у приміщенні суду, так і в режимі відеоконференції поза його межами, використовуючи власні технічні засоби та електронний підпис (ст. 195 КАС України) [6]. Також, застосовуючи вимоги процесуальних кодексів, до суду може подаватись оригінал електронного доказу, електронна копія електронного доказу, засвідчена електронним підписом, а також паперова копія електронного доказу, засвідчена у встановленому законом порядку засвідчувальним написом «Згідно з оригіналом», найменування посади, особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціали [7];

принцип справедливого судового процесу – передбачає, що судовий процес має бути відкритим, справедливим та незалежним, що, у свою чергу, забезпечуватиме усім його учасникам рівні можливості представляти власні інтереси, а також мати доступ до доказів й аргументів, які стосуються справи;

принцип прозорості та публічності – є вказівкою на те, що судові процеси, незалежно від того, чи вони здійснюватимуться традиційно або із застосуванням засобів інформаційних технологій, повинні бути прозорими та доступними для громадськості. Це може включати публікацію судових рішень, документів та матеріалів у відкритому доступі, що сприяє довірі до судової системи та забезпечує контроль за судовою діяльністю;

принцип доступності до правосуддя – розкривається як доступність усіх громадян до судової системи, а також можливість захисту своїх прав незалежно від різних факторів – соціального статусу, фінансового стану, національної приналежності тощо. Як і традиційне, електронне судочинство має бути доступним для всіх учасників судових процесів, незалежно від їхнього місця проживання, фізичних можливостей або технологічної оснащеності. Це означає забезпечення легкого доступу до електронних систем, використання інтуїтивно зрозумілих інтерфейсів та надання необхідної підтримки користувачам;

принцип взаємоповаги усіх учасників судового процесу – є вимогою, щоб усі учасники судового процесу з повагою ставилися до честі та гідності один одного. Засада взаємоповаги учасників судового процесу виводиться із норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка загалом підпорядкована принципу верховенства права та має безпосередній зв'язок із поняттям справедливого суду [8, с. 162].

Зазначені принципи є фундаментальними для судочинства незалежно від його форми – традиційного або електронного. Вони є основою для справедливості, рівноправності та довіри до судової системи.

Відмежування електронного судочинства від традиційного дає змогу окреслити принципи електронного судочинства:

принцип електронного подання документів. Учасники судового процесу мають право подавати свої документи та матеріали у форматі електронних документів. Це дозволяє знизити використання паперової документації, прискорює обробку даних та забезпечує легкість обміну і збереження інформації;

принцип електронного обміну даних. Електронне судочинство передбачає електронний обмін даними між судами, сторонами, адвокатами та іншими учасниками судового процесу. Цей принцип допомагає забезпечити швидкість та точність передачі інформації, сприяє зменшенню затримок та спрощує процеси комунікації;

принцип електронного засвідчення документів. Електронне судочинство дозволяє використовувати електронний підпис та електронну засвідчену копію як юридично прийнятні засоби підтвердження автентичності та цілісності документів. Це забезпечує довіру до електронних документів та їхню судову значущість;

принцип безпеки та конфіденційності. Електронне судочинство повинно гарантувати захист персональних даних, конфіденційності інформації та безпеки електронних систем. Це включає використання шифрування, захист від несанкціонованого доступу та встановлення відповідних процедур безпеки.

Пропоновані принципи є основою розвитку електронного судочинства та сприяють його ефективному функціонуванню. Їх реалізація вимагає розробки відповідних правових та технологічних механізмів, а також урахування особливостей конкретної правової системи та потреб суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Огляд практики застосування суддями Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду рішень Європейського суду з прав людини при прийнятті постанов за 2018 рік. 2018. 58 с.
3. Рекомендація Ради Європи № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13 жовтня 1994 року [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323#Text]
4. Положення про автоматизовану систему документообігу суду, затверджене рішенням Ради суддів України від 02 квітня 2015 року № 25.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0025414-15#Text>
5. Химчук А. Маніпуляція автоматизованим розподілом справ.
URL: <https://dejure.foundation/skhemy-avtomatyzovanyi-rozpodil-sprav>
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
7. Сабадин А. Як подати електронний доказ аби його прийняли? *Юридична газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/yak-podati-elektronniy-dokaz-abi-yogo-priynyali.html>
8. Хотинська-Нор О.З. Деонтологічні засади взаємодії адвоката та суду в процесі здійснення судочинства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 51. Том 2. С. 161-164.